

Hur bygger man en förändringskraftig organisation utifrån reglerna om delegation?

Socialchefsdagarna 2023

Karlstad

Vad är delegation?

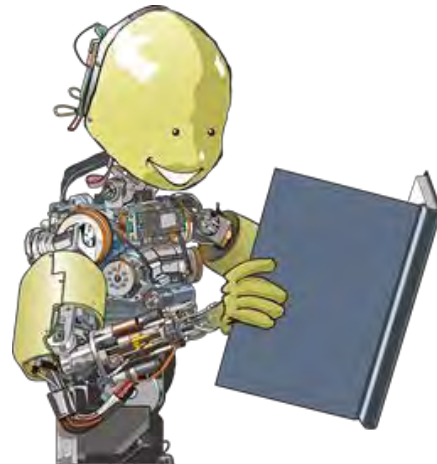
- Delegering, eller delegation = befogenheten att fatta beslut överlämnas från nämnden till delegaten.
- Ett beslutsfattande delegeras, inte ansvaret som sådant
- Delegaten har emellertid det fulla ansvaret för handläggning och beslutsfattande i de ärenden som delegationen omfattar.
- När nämnden delegerar sin beslutanderätt ska den klart ange vilken beslutanderätt som delegeras och till vem beslutanderätten överläts. Detta kan lämpligen framgå av en delegationsordning.
- Delegering kan också framgå av ett särskilt beslutsprotokoll.

Delegation av beslutanderätt

Delegering av ärenden

6 kap. 37 § En nämnd får delegera beslutanderätten till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller en **automatiserad beslutsfunktion** i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. En nämnd får även uppdra åt en anställd att besluta enligt 7 kap. 5-8 §§.

Delegation enligt 7 kap. 5 § KL

7 kap. 5 § KL anställda

En nämnd får uppdra åt en anställd hos kommunen eller regionen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden, dock inte i de fall som avses i 6 kap. 38 §.

Syfte delegation

- Kunna anpassa arbetsformer efter lokala förutsättningar
- Förtroendevalda avlastas ärenden av mer rutinartad karaktär
- Förbättra service och effektivitet i förvaltningen
- Lämplig beslutsnivå: Avvägning mellan vad som är ändamålsenligt ur verksamhetssynpunkt, lämpligt med hänsyn till personalens kompetens och hur ingripande besluten är för den enskilde (observera begränsningar i lag)

OBSERVANDUM

Enligt förarbetena ska delegation endast ske med restriktivitet och det är viktigt att de förtroendevaldas och medborgarnas inflytande inte inskränks alltför mycket (prop. 1975/76:187 s. 260 f.). HFD anförde i RÅ 1989 ref 88 att en delegation "... inte [får] vara så vidsträckt att nämnden avhänder sig ledningen av och ansvaret för verksamheten."

Vilka beslut delegeras?

Beslut = Alternativa lösningar, beslutsfattaren måste göra vissa avväganden eller bedömningar

Delegation förbjuden

6 kap. 38 § Beslutanderätten får inte delegeras när det gäller

1. ärenden som avser verksamhetens mål, inriktning, omfattning eller kvalitet,
2. framställningar eller yttranden till fullmäktige liksom yttranden med anledning av att beslut av nämnden i dess helhet eller av fullmäktige har överklagats,
3. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt,
4. ärenden som väckts genom medborgarförslag och som lämnats över till nämnden, eller
5. ärenden som enligt lag eller annan författning inte får delegeras.

Beslutanderätten får inte heller delegeras till en automatiserad beslutsfunktion när det gäller

1. ärenden där beslut överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap.,
2. ärenden där beslut enligt lag eller annan författning inte får överklagas,
3. ärenden om upphandling, eller
4. ärenden om valfrihetssystem.

Lag (2022:638).

HFD 2016 ref. 74

Beslut om hemlighållande av vistelseort: dessa beslut ska numera enligt HFD ligga på stora nämnden (i praktiken blir det brådskande ordförandebeslut enligt 6 kap. 36 § kommunallagen/numera 6 kap. 39 § KL, se till att ni har med dessa i delegationsordningen) och anmälan till stora nämnden – av för principiell betydelse

Beslut om umgängesbegränsning har numera av kammarrätt också ansetts vara av principiell betydelse (KRG dom den 24 mars 2017 i mål nr 560-17).

JO skriver till regeringskansliet, 7984-2016

Dessutom: beslut om upphörande av omedelbara omhändertaganden ...

Övervägande av hemlighållandet/vistelseort? Se 10 kap. 4 § SoL

Överväganden av umgängesbegränsning? Se 10 kap. 4 § SoL.

HFD 2019 ref. 32

Genom det nu aktuella beslutet har ett tidsbegränsat avtal om reservation av tomtmark för en förenings räkning godkänts. Avtalet innebär att föreningen har rätt att köpa fastigheten och – under förutsättning att bygglov beviljas – bebygga den med en moské. **Beslutet kan, enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening, inte anses röra kommunens mål eller riktlinjer för verksamheten eller av annan anledning vara av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen. Det förhållandet att beslutet väckt uppmärksamhet i media och till synes engagerat en större grupp kommunmedlemmar medför inte att beslutet av den anledningen borde ha fattats av kommunfullmäktige.**

HFD 2022 ref. 13

Det har varit tillåtet för en kommunal nämnd att delegera beslutanderätten ifråga om återkallelse av serveringstillstånd på grund av bristande ekonomisk lämplighet.

Huruvida ett beslut ska betraktas som principiellt måste avgöras **utifrån kommunens synvinkel**. Det förhållandet att vad som är av större vikt förutsätts kunna skilja sig åt mellan olika kommuner talar också för det. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening avser därför **delegationsförbudet normalt sådana ärenden som utifrån kommunens synvinkel, och inte den enskildes, är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt** (jfr RÅ 1989 ref. 88 och RÅ 1994 ref. 67).

Ingen delegation av rena verkställighetsbeslut

Ren verkställighet (inga alternativa lösningar, ingen bedömning) ankommer på de anställda enligt arbetsordning/-fördelning

Exempel:

”Mekaniska” beslut, avgiftsdebitering enligt fastställd taxa

-finns klara styrdokument/målsättningar tagna av politiken → mer kan hänföras till ren verkställighet (även om det finns ett visst mått av självständigt ställningstagande)

Mycket uppstyrda beslut (inget stort intresse hos medborgaren att överklaga)

-interna frågor om inköp

-fastighetsförvaltning

-personaladministration

Rena verkställighetsbeslut är inte överklagbara!

- Att anställa personal inte ren verkställighet
Av vikt, självständig bedömning,
Se JO 2004/05 s. 353, JO 2012/13 s. 430
Om ingen delegationsordning finns → nämndnivå
- JO 1995/96 s. 412: chefsöverläkare tagit ett
"verkställighetsbeslut" att flytta 5 timmars
mottagningstid till en vårdcentral i annan ort
= inte ren verkställighet, av för principiell betydelse

Följande ska inte finnas med i en delegationsordning:

Faktiskt handlande (inget beslutsfattande)=
anställda

Nämndsbeslut

Förvaltningsbeslut

Beslut av verkställande karaktär

Beslut av förberedande karaktär, t.ex.
arbetsutskottets beredning av nämndsärende

Delegering utanför kommunen?

Delegering kan i princip inte ske till någon utanför en kommunal organisation.

Avtalssamverkan

9 kap. 37 § KL

En kommun eller en region får ingå avtal om att någon av dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller en annan region (avtalssamverkan). Sådan avtalssamverkan hindras inte av kravet i 2 kap. 1 § på anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar.

Kommuner och regioner får inom ramen för avtalssamverkan, med de begränsningar som följer av 6 kap. 38 §, komma överens om att uppdra åt en anställd i den andra kommunen eller i den andra regionen att besluta på kommunens eller regionens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. I så fall tillämpas 7 kap. 4-8 §§.

Delegation enligt 6 kap. 39 § KL

*En nämnd får uppdra åt **ordföranden**, eller en **annan ledamot som nämnden har utsett**, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.*

Se JO 2005/06 s. 251, måste verkligen vara brådskande utan att kommunen hade möjlighet att planera

Kammarrätten i Göteborg - mål nr 2371-17

Uttolkar begreppet "brådskande"

Avseende ett beslut av en nämndordförande att begränsa ett barns umgänge med sina förälder enligt 14 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Kammarrätten anförde följande:

"Vad som är att anse som ett brådskande ärende får avgöras utifrån förhållandena i varje enskilt fall. Enligt kammarrättens mening kan beslut om umgängesbegränsning i vissa fall anses vara av så brådskande karaktär att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Detta med hänsyn till att syftet med umgängesbegränsning är att kunna garantera den unge en trygg och stabil tillvaro t.ex. när en vårdnadshavare griper in i vården på ett obehörigt sätt. Utan ett beslut om umgängesbegränsning finns det ingen möjlighet att ingripa mot ett umgänge som riskerar att göra vården verkningslös. Det kan således finnas behov av att snabbt kunna begränsa umgänget till skydd för den unge."

Återkalla delegation

Återkallelse av delegation (beslutanderätt) inte lika med återkallelse av beslut.

Återkallelse av beslutanderätt

- a) genom att ändra delegationsordningen och välja ny beslutsnivå generellt
- b) i enskilt ärende
- c) gällande enskild tjänsteperson som man tappat förtroende för

Avsäga sig delegation

- Det får också anses möjligt att avstå att fatta beslut i viss enskild fråga men i övrigt behålla beslutanderätten., t.ex. vid hot.
- Oavsett om avsägning sker avseende hela eller endast delar av delegationsrätten får ansvaret för de delegerade frågorna anses ligga kvar hos delegaten till dess att avsägning skett.
- Och vid jäv ...

När upphör ett beslut om delegation?

- Ett beslut om att delegera viss beslutanderätt gäller, såvida inte annat angetts i beslutet, till **mandatperiodens utgång eller till dess nämnden beslutar om återkalla eller på annat sätt begränsa delegationen.**
- Ett delegationsbeslut anses även upphöra om ändrade förutsättningar medför att delegation inte längre är möjlig..

Om jäv

6 kap. 30 § KL

...

Har det uppkommit en fråga om jäv mot en förtroendevald och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden **snarast besluta** i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

JO 2001/02 s. 296

Handläggningen av en invändning om jäv i ett så kallat barnavårdsärende. Även de tjänstepersoner som utreder och föredrar ett ärende inför nämnd eller annan beslutsfattare omfattas av jävsbestämmelserna.

Av utredningen framgick att det inte var förrän enskild den 7 mars 2000 tog upp jävsfrågan i ett till socialchefen ställt faxmeddelande som förvaltningen uppfattade att det rörde sig om en "formell jävsinvändning". Enligt JO:s mening hade enskild redan genom det som han framfört den 7 februari 2000 tagit upp frågan på ett sådant sätt att det stod klart att han gjorde gällande att en tjänsteperson var jävig. Hur en jävsinvändning görs – muntligen eller skriftligen – saknar självfallet betydelse. Eftersom tjänstepersonen inte ansåg sig jävig och då prövningen av jävsinvändningar inte hade delegerats var socialnämnden skyldig att snarast avgöra jävsfrågan genom ett formellt beslut. Jävsinvändning borde således ha blivit föremål för nämndens prövning mycket snabbare än som skedde.

Se till att ha sådan rad med i delegationsordningen

21.11	Beslut om jäv	6 kap. 30 § tredje stycket/7 kap. 4 § KL		
	a) anställd		a) närmaste chef	
	b) förvaltningschef, ledamot i utskott		b) utskott	
	c) beslut om att avtala med annan kommun om överlämnande av jävsärende	9 kap. 37 § KL	c) ...	

Mall på ett jävsbeslut

Beslut om jäv enligt 6 kap. 30 § tredje stycket kommunallagen

Ärendet:

Namn har den **datum** i skrivelse, inkommen till **...**nämnden i **...** kommun den **datum** framfört att hen anser att socialsekreteraren **namn** är jävig enligt 6 kap. 28 § **...** p. kommunallagen utifrån att **....**

Enligt hens mening är detta en omständighet som påverkar socialsekreterarens opartiskhet i ärendet och därför vill hen ha en ny handläggare i ärendet om

Beslut:

Socialsekreteraren **namn** bedöms inte vara jävig vid handläggning av ärenden avseenden **namn**. Hen ska kvarstå som handläggare i ärende som rör.

Skälen för beslutet:

Tillämpliga bestämmelser

Av 6 kap. 30 § tredje stycket kommunallagen, som även genom hänvisning i 7 kap. 4 § kommunallagen är tillämplig på anställda, framgår i relevanta delar följande.

Har det uppkommit en fråga om jäv mot en förtroendevald och har någon annan inte trätt i dennes ställe, ska nämnden snarast besluta i jävsfrågan. Den som jävet gäller får delta i prövningen av jävsfrågan endast om nämnden annars inte är beslutsför och någon annan inte kan tillkallas utan olägligt uppskov.

Av 6 kap. 28 § kommunallagen framgår följande:

En förtroendevald är jävig, om

1. han eller hon eller någon närstående är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,
2. han eller hon eller någon närstående är eller har varit ställföreträdare eller ombud för en part i ärendet eller för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,
3. ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till, eller
4. det finns någon annan särskild omständighet som gör att hans eller hennes opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas.

(ta bara med anförd punkt)

Motiveringen

Socialekreteraren handlägger **namn:s** ärende hos nämnden.

Utveckla varför ni anser att hen inte är jävig i förhållande till vad som påstås.

... är klart knutna till socialtjänsten uppdrag.

Formuleringar kring punkten 4 ... exempel

- Det finns inga omständigheter tillhörande den privata sfären som skulle medföra att ... inte skulle vara objektiv och opartisk.
- Att i tjänsten ... är inte hänförligt till en sådan omständighet som skulle diskvalificera hen utifrån ett jävsresonemang som handläggare.
- Det är bäst för ifrågavarande klient med kontinuitet i handläggningen. Detta borgar ett kvarstående av **namn** som handläggare för.
- En medborgares missnöje med den myndighetsutövning som en tjänsteperson inom socialtjänsten är satt att arbeta med är inte en sådan omständighet som faller in under 6 kap. 28 § kommunallagen och det så kallade delikatessjävet i punkten 4.

- Tjänstepersonerna ... handlägger ärenden om ekonomiskt bistånd hos nämnden. De fullgör sina uppdrag och arbetsuppgifter enligt vetenskap och beprövad erfarenhet, och det finns inget att anmärka på utförandet av deras ...
- Namn:s jävsinvändning handlar om att hen inte har samma bild av vad som har framkommit i Hennes personliga upplevelse är att ...
- ... genomfördes enligt sedvanliga metoder och enligt vetenskap och beprövad erfarenhet gällande utredningar om Utredningsuppdraget är klart knutet till socialtjänstens uppdrag. Att enligt vetenskap och beprövad erfarenhet komma fram till ... som inte uppfattas som fullt ut positiv av de berörda parterna är inte hänförligt till en sådan omständighet som skulle diskvalificera en handläggare utifrån ett jävsresonemang.

Namn bedöms således inte vara jävig och ska kvarstå som handläggare i namn:s ärende.
Namns begäran avslås härmed.

Namn, delegat enligt punkten ... delegationsordningen ...nämnden

ETT BESLUT I EN JÄVSFRÅGA KAN ENDAST ÖVERKLAGAS I SAMBAND MED ETT ÖVERKLAGANDE AV ETT BESLUT GENOM VILKET ETT ÄRENDE HAR AVGJORTS.

Överskridande av delegation

Beslut utan delegation

- Om en anställd överskridit sin delegation kan domstol upphäva beslutet. Därefter kan kommun ersätta det upphävda beslutet genom att fatta ett nytt beslut på rätt nivå.
- Om en anställd däremot agerat helt utan delegation betraktas beslutet ofta som en nullitet, dvs. det existerar helt enkelt inte och kommer vid överklagande att avvisas av rätten.
- Det kan dock tänkas att beslutet har civilrättsliga verkningar.

Grunder för att upphäva ett beslut

En kommuns beslut ska upphävas, om

1. det inte har kommit till på lagligt sätt,
2. beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen eller regionen,
3. det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det, eller
4. beslutet annars strider mot lag eller annan författning (13 kap. 8 § KL).

Exempel på nullitet

HFD 2021-09-21, mål nr 5418-21 och 5419-21

Ordföranden i en socialnämnd beslutade att omedelbart omhänderta två barn enligt LVU. När förvaltningsrätten upphävde besluten överklagades detta av en tjänsteman vid socialförvaltningen. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar dock att ett beslut att överklaga en dom om omedelbart omhändertagande inte kan delegeras till en tjänsteman.

Delegation i praktiken

Moment av politik viktiga att identifiera

Den politiska beslutsfattaren – ej delegation

Remisser, planer, styrdokument, allt som innehåller politiska värderingsfrågor, principiell betydelse

Myndighetsutövaren – delegation till tjänsteman

Att skriva en delegationsordning

Steg 1: Hitta alla delegationsbeslut

Skala bort ren verkställighet, förberedande beslut// noggranna överväganden även med hänsyn till överklagandeintresset

Steg 2: Din nämnds speciallagstiftning – gå genom lagtexten och leta efter beslut (huvudmannen, nämnden .. beslutar)

Formkrav för delegation

Några uttryckliga formkrav på hur en delegation av viss beslutanderätt ska utformas finns inte enligt kommunallagen. Trots detta får huvudregeln anses vara att delegation av beslutanderätt bör ske formellt, t.ex. genom en delegationsordning (HFD 2016 ref 28).

I detta mål har HFD preciserat vilka villkor som måste vara uppfyllda för att en delegation ska anses ha skett:

- Det ska av **dokumentet gå att utläsa att det rör sig om rätten att fatta beslut**,
- det ska framgå **vilken befattningshavare som har beslutanderätten** och
- det ska framgå **vilken typ av beslut befogenheten omfattar** eller vilka frågor den avser.

Samtliga villkor måste vara uppfyllda för att delegation ska anses ha skett. I domskälen antyds att de ärenden som viss delegat har fått delegerat till sig måste ha viss grad av precisering. Annorlunda uttryckt måste alltså delegationen omfatta de beslut som delegaten fattar.

Observera delegeringsförbud!

10 kap. 4 § socialtjänstlagen

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8-8 b och 11 a-13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 6 kap. 14 § om samtycke vägras och beslut enligt 9 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 §. Lag (2022:665).

Se även 10 kap. 5 § SoL (föräldrabalksbeslut)

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får när det gäller föräldrabalken avse **endast** uppgifter som anges i följande lagrum

- 1 kap. 4 och 9 §§ föräldrabalken,
- 2 kap. 1, 4–6, 8–9 §§ föräldrabalken, dock inte befogenhet enligt 9 § att besluta att inte påbörja utredning eller att lägga ned en påbörjad utredning,
- 3 kap. 5, 6 och 8 §§ föräldrabalken,
- 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § tredje stycket föräldrabalken,274)
- 6 kap. 13 a § föräldrabalken, dock endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden,275)
- 6 kap. 15 c § tredje stycket föräldrabalken,
- 6 kap. 19 § föräldrabalken när det gäller beslut att utse utredare i mål och ärenden om vårdnad, boende eller umgänge,
- 7 kap. 7 § föräldrabalken när det gäller godkännande av avtal om att underhållsbidrag ska betalas för längre perioder än tre månader,
- 11 kap. 16 § andra stycket föräldrabalken.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får inte omfatta befogenhet att meddela beslut i frågor som avses i 5 kap. 2 § denna lag eller att fullgöra nämndens uppgifter enligt 16 kap. 18 § eller 18 kap. 19 § socialförsäkringsbalken

**Alla beslut som inte räknas upp här
måste tas av stora nämnden!**

Vidaredelegation 7 kap. 6 § KL

Om en nämnd med stöd av 5 § uppdrar åt en förvaltningschef inom nämndens verksamhetsområde att fatta beslut, får nämnden överlåta åt förvaltningschefen att i sin tur uppdra åt en annan anställd inom kommunen eller regionen att fatta beslutet.

7 kap. 8 § KL

Nämnden ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 5 och 6 §§ ska anmälas till den.

Anmälan

6 kap. 40 § KL

Nämnden ska besluta i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 37 § ska anmälas till den. **Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt bestämmelserna i 13 kap.**

Sådana beslut som avses i 39 § ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Det ska fattas ett formellt beslut av nämnden om vilka delegationsbeslut som ska anmälas.

Om inte beslut om anmälan finns, särskild protokollföring bara av de beslut som överklagas enl. KL

7 kap. 8 § KL

Nämnden ska besluta om i vilken utsträckning beslut som har fattats med stöd av uppdrag enligt 5 och 6 §§ ska anmälas till den. Beslut som inte anmäls ska protokollföras särskilt, om beslutet får överklagas enligt bestämmelserna i 13. kap.

Kompletterande beslutanderätt

Exempel 6 § tredje stycket LVU

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får **nämndens ordförande** eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Nämndens ordförande har en lagstadgad rätt att fatta beslut/ingen delegation/observera "stora nämndens" ordförande, inte utskottets ordförande

Ledamot som nämnden har förordnat = namngiven, ordinarie ledamot i stora nämnden, förordnat genom självständigt beslut – ingen delegation

ETT FÖRORDNANDE ÄR INTE EN DELEGATION.

Se JO:s inspektionsprotokoll 2605-2012

Tack för oss!

JP Infonet AB
Tel: 08-462 65 60
www.jpinfonet.se